Een web van haat - De online grip van extremisme en terrorisme op minderjarigen

Rapport | 03-04-2025

Dit rapport van de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD) beschrijft het fenomeen aanhangers van het jihadisme en rechts-terrorisme in de leeftijd van 12 tot en met 17 jaar. Het rapport gaat onder meer in op het online radicaliseringsproces van minderjarigen en de dreiging die minderjarige aanhangers van het jihadisme of rechts-terrorisme voor de nationale veiligheid kunnen vormen.

Een web van haat - De online grip van extremisme en terrorisme op minderjarigen

Dit document is een bijlage bij

- Kamerbrief bij rapport over extremisme en terrorisme onder minderjarigen

  Minister Uitermark (BZK) stuurt de Tweede Kamer het rapport ‘Een web van haat - De online grip van extremisme en terrorisme op ...

  Kamerstuk: Kamerbrief | 03-04-2025

Zie ook

- Terrorismebestrijding
  Onderwerp

Verantwoordelijk

- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
- Ministerie van Justitie en Veiligheid

De Rijksoverheid. Voor Nederland

Service

- Contact
- Abonneren
- RSS
- Vacatures
- Sitemap
- Help
- Archief

Over deze site

- Over Rijksoverheid.nl
- Wetten en regelingen
- Copyright
- Privacy
- Cookies
- Toegankelijkheid
- Open data
- Kwetsbaarheid melden

Deze website in andere talen:

Nederlands English Papiamento Papiamentu Nederlandse Gebarentaal

Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Een web van haat

De online grip van extremisme en terrorisme op minderjarigen

Inhoudsopgave

Inleiding 3

1. Belangrijke rol internet bij radicalisering minderjarigen 5

1.1 *Online verspreiding* 6

1.2 *Meestvoorkomende jihadistische en rechts-terroristische content* 8

2. De terroristische dreiging van minderjarigen 11

3. Online radicalisering: een combinatie van factoren 15

3.1 *Persoonlijke omstandigheden vragen om maatwerk* 15

Inleiding

De AIVD ziet dat minderjarigen steeds vaker een terroristische dreiging kunnen vormen, met name vanuit het jihadisme en rechts-terrorisme. Het aantal minderjarige jihadisten neemt sinds 2023 toe en de AIVD constateert dat de Nederlandse rechts-terroristische beweging sinds 2020 voor een groot deel bestaat uit minderjarigen. Deze jongeren van 12 tot en met 17 jaar consumeren, maken en/of verspreiden bijvoorbeeld terroristische propaganda en hebben online veel contact met andere jihadisten of aanhangers van het rechts-terrorisme. Soms ondernemen zij ook activiteiten die zijn gericht op het plegen van een aanslag of moedigen ze anderen daartoe aan. De AIVD ziet momenteel tientallen minderjarigen die een dreiging vormen voor de nationale veiligheid. De terroristische content die zij kunnen verspreiden bereikt mogelijk vele anderen.

Deze publicatie beschrijft het fenomeen minderjarige aanhangers van het jihadisme en rechts-terrorisme. In dit stuk staan we stil bij het online radicaliseringsproces van minderjarigen. We schetsen de dreiging die minderjarige aanhangers van het jihadisme of rechts-terrorisme voor de nationale veiligheid kunnen vormen. Ook geven we inzicht in de manier waarop deze minderjarigen met terroristisch gedachtegoed in aanraking komen. Tot slot besteedt deze publicatie aandacht aan het belang van maatwerk om dit fenomeen te bestrijden. Met deze publicatie informeert de AIVD partijen binnen de Nederlandse overheid en de Nederlandse samenleving, waaronder ouders en opvoeders, over dit fenomeen. Ook hoopt de AIVD met deze publicatie anderen in staat te stellen tot handelen.

1. Belangrijke rol internet bij radicalisering minderjarigen

Radicalisering vindt plaats onder invloed van veel factoren. Het internet speelt in veel gevallen een belangrijke rol. Al in 2012 benoemde de AIVD het internet als het belangrijkste medium voor de verspreiding van het jihadistische gedachtegoed. De dienst noemde toen in een publicatie het internet de kraamkamer van nieuwe jihadisten en jihadistische netwerken. De jaren daarna constateerde de AIVD dat het internet ook een centrale rol speelt bij de verspreiding van het rechts-terroristische gedachtegoed.

Extremistische en terroristische propaganda is online ruim beschikbaar en eenvoudig toegankelijk. Ook minderjarigen komen daardoor met deze content in aanraking. Deze propaganda wordt vaak verspreid via sociale media en gamingplatforms. Voorbeelden daarvan zijn Discord, Instagram, Roblox, Snapchat, Telegram en TikTok. Verspreiders van extremistische en terroristische propaganda kunnen overstappen naar andere platforms. De AIVD ziet dat zij die stap maken vanwege moderatie of de opkomst van nieuwe platforms.

Propaganda *heeft als doel mensen te werven of te inspireren vanuit een bepaald gedachtegoed. Ook kan het worden gebruikt om tegenstanders van dat gedachtegoed af te schrikken of te intimideren.* ***Extremistische propaganda*** *is erop gericht de democratische rechtsorde te ondermijnen. Deze propaganda kan gewelddadig en niet-gewelddadig van aard zijn.* ***Terroristische propaganda*** *heeft als doel de maatschappij te ontwrichten. Bijvoorbeeld door (een deel van) de bevolking ernstige vrees aan te jagen, maatschappelijke veranderingen in gang te zetten en/of politieke besluitvorming te beïnvloeden.*

Minderjarigen maken veel gebruik van het internet en groeien op in een digitale wereld. Zij kunnen daarbij eenvoudig in aanraking komen met extremistische of terroristische propaganda. De vorming van een eigen identiteit – wie ben je, waar geloof je in, waar hoor je bij en met wie ga je om – en het experimenteren daarmee is een belangrijk onderdeel van de adolescentie. Hierdoor kunnen minderjarigen gevoelig zijn voor de invloed van propaganda. Ouders en opvoeders hebben niet altijd goed zicht op de online activiteiten van hun kinderen, of zijn niet in staat om de online ontwikkelingen volledig bij te benen.

1.1 Online verspreiding

Er zijn een aantal manieren waarop minderjarigen eenvoudig extremistische en terroristische propaganda onder ogen kunnen krijgen.

Via open chatgroepen en kanalen
De meest laagdrempelige wijze om met extremistische en terroristische propaganda in aanraking te komen, is via open chatgroepen en kanalen.

***Chatgroepen** zijn groepen waarin deelnemers (live) online kunnen discussiëren en tekst-, audio-, en beeldmateriaal kunnen delen. **Kanalen** zijn voor iedereen toegankelijke feeds, oftewel verzamelingen van berichten en profielen op sociale media die iedereen kan volgen.*

Gebruikers van sociale media hoeven niet altijd zelf naar extremistische of terroristische content te zoeken. Zij kunnen ook onbedoeld en zonder ideologische motivatie met deze content in aanraking komen. Bijvoorbeeld omdat ze zoeken naar politieke thema's, gebeurtenissen in oorlogsgebieden of andere gewelddadige content. Wanneer zij eenmaal extremistische en terroristische content onder ogen hebben gehad, kan dit een startpunt vormen. Algoritmen kunnen zorgen dat gebruikers daarna steeds vaker met nog explicieter materiaal worden geconfronteerd. Dit wordt een online 'fuik' genoemd.

Via besloten chatgroepen
Naast de vele open chatgroepen en kanalen wordt extremistische en terroristische propaganda ook verspreid in besloten chatgroepen. In zo'n besloten groep bepalen beheerders wie zij toelaten en wat de regels zijn. In open chatgroepen en kanalen kan naar deze besloten chatgroepen worden verwezen. Explicietere content wordt meestal binnen deze besloten chatgroepen gedeeld. Dat kunnen bijvoorbeeld afbeeldingen, video's of teksten zijn die het extremistische of terroristische wereldbeeld bevestigen en onderbouwen. Of content die geweld rechtvaardigt en verheerlijkt.

Via online privégesprekken
Extremistische en terroristische propaganda kan ook worden verspreid in online privégesprekken. Deze gesprekken komen vooral tot stand tussen personen die actief zijn in dezelfde online omgevingen, maar elkaar offline niet kennen.

1.2 Meestvoorkomende jihadistische en rechts-terroristische content

De voornaamste terroristische dreiging uit het mondiaal jihadisme komt vrijwel uitsluitend vanuit ISIS. Aanhangers daarvan verspreiden deze inhoud actief online. Het gaat niet alleen om originele ISIS-propaganda die via websites of mediakanalen is verkregen, maar ook om bewerkte, op ISIS-propaganda geïnspireerde content. Binnen deze propaganda worden executies en aanslagen uit naam van ISIS verheerlijkt. Het materiaal schetst vaak een geromantiseerd beeld van het leven in het (toenmalige) 'kalifaat'. Of zet aan tot uitreizen naar een strijdgebied. Het Westen wordt vrijwel altijd als vijand van moslims getypeerd. Daarbij kan worden ingespeeld op de actualiteit, waaronder de koranverbrandingen die in meerdere EU-landen plaatsvonden en de huidige conflicten in het Midden-Oosten.

Aanhangers van het rechts-terrorisme halen hun inspiratie uit meerdere rechts-extremistische stromingen. Het accelerationisme is hiervan het meest bekend. Aanhangers van deze stroming zien terroristische aanslagen als een middel om een rassenoorlog op gang te brengen. Daarna hopen zij een nieuwe witte etnostaat te creëren. De content uit deze hoek onderstreept deze denkbeelden. Rechts-terroristische aanslagplegers worden verheerlijkt en beschouwd als heiligen.

Binnen de rechts-terroristische beweging wordt de omvolkingscomplottheorie aangehangen. Volgens deze theorie verzwakt en/of vervangt een machtige (Joodse) elite het witte ras bewust via massamigratie. Bijvoorbeeld via als links aangemerkte instituties zoals scholen, media en de overheid. In rechts-terroristische content worden verder ideeën overgenomen van onder andere occulte stromingen. Ook het incel-gedachtegoed zien we bij deze groep opduiken. Incel staat voor *involuntary celibacy*. Incels houden 'het systeem' verantwoordelijk voor hun gebrek aan seksuele en romantische relaties met vrouwen.

Hoewel binnen rechts-terroristische stromingen het antisemitisme de boventoon voert, kan ook negatieve aandacht uitgaan naar andere minderheden zoals niet-witte mensen en/of de LHBTIQ+-gemeenschap. Ook kan deze zich richten op overheidsinstituties, zoals de regering, de rechtspraak en de politie. Soms wordt het gedachtegoed gecombineerd met een fascinatie voor grootschalige schietpartijen, zoals *school shootings*, en andere content met buitensporig geweld.

Terroristische propaganda niet altijd direct herkenbaar
Soms is de achterliggende boodschap van geplaatste content overduidelijk. Maar binnen open chatgroepen en kanalen is niet alle extremistische en terroristische propaganda direct te herkennen. Dit komt door het gebruik van subtiele verwijzingen (afkortingen, codetaal en symbolen) naar het gedachtegoed in aansprekende vormen, die makkelijk te verspreiden zijn. Bijvoorbeeld via korte video's of afbeeldingen (*memes*). Daarmee kunnen met name jongeren eenvoudig en laagdrempelig worden bereikt zonder dat dit direct de aandacht van ouders en/of automatische detectiesoftware trekt.

Verwijzingen naar een terroristisch gedachtegoed kunnen in zowel tekst als beeld verstopt zijn. Binnen jihadistische online groepen wordt bijvoorbeeld het woord 'cake' gebruikt als synoniem voor een bom. Of een emoticon van een wijsvinger of een zwarte vlag als verwijzing naar steun aan ISIS (afbeelding 1). Binnen rechts-terroristische online groepen wordt het woord 'kebab' gebruikt om moslims aan te duiden, veelal als doelwit. Voorbeelden daarvan zijn 'kebabdestroyer' of 'let's kill some kebabs'.

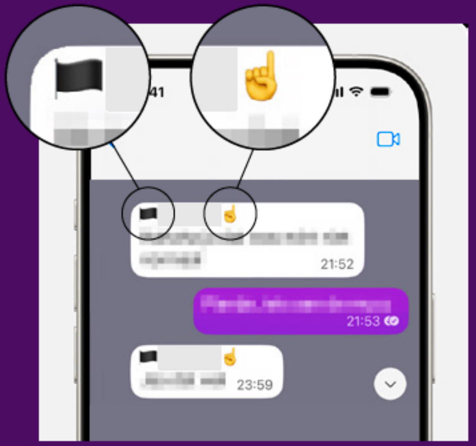

Een ander voorbeeld is een op het oog onschuldig plaatje van een poppetje dat een hartje vasthoudt (afbeelding 2). Het weergegeven poppetje is echter Brenton Tarrant, een rechts-terroristische aanslagpleger die in 2019 51 mensen vermoordde.

2. De terroristische dreiging van minderjarigen

De AIVD ziet dat minderjarigen die in aanraking komen met extremistische en terroristische propaganda in snel tempo kunnen radicaliseren. Van minderjarige aanhangers van het jihadisme en rechts-terrorisme kan op verschillende manieren dreiging uitgaan voor de nationale veiligheid.

Instandhouding van terroristisch gedachtegoed
De AIVD constateert dat minderjarige aanhangers van het jihadisme en rechts-terrorisme veelvuldig en over langere perioden terroristische propaganda delen. Het gaat daarbij onder andere om executievideo's, aanslagvideo's, videocompilaties, jihadistische strijdliederen en handleidingen voor het verkrijgen of maken van middelen om een aanslag te plegen. Sommige minderjarigen verspreiden niet alleen kant-en-klare propaganda van bekende terroristische organisaties, maar maken en bewerken deze ook zelf. Zij dragen zo zeer waarschijnlijk bij aan de verspreiding en instandhouding van terroristisch gedachtegoed onder een potentiële nieuwe generatie jihadisten en rechts-terroristen.

Het maken of verspreiden van terroristische propaganda is in veel gevallen strafbaar. De AIVD ziet dat veel minderjarigen die dit doen zich hiervan bewust zijn. Daarom proberen zij hun online activiteiten verborgen te houden voor hun omgeving en de autoriteiten. Dit geldt des te meer als zij hier in het verleden al eens voor zijn aangehouden.

Invloed door aanzien
Het online profiel dat gebruikers van online netwerken met terroristische propaganda opbouwen, wordt mede bepaald door de rol die zij vervullen en de manier waarop zij dat doen. Iemand die actief propaganda verspreidt of maakt heeft vaak een hoger aanzien dan iemand die deze content alleen passief consumeert. Ook het beheer van de online omgeving waarin deze content wordt gedeeld, kan statusverhogend werken.

De AIVD constateert dat enkele minderjarigen met hun online activiteiten aanzien binnen de jihadistische of rechts-terroristische scene hebben opgebouwd. De content die zij plaatsen heeft een groot bereik en leidt tot talloze positieve reacties van andere gebruikers uit Nederland en het buitenland. Minderjarige gebruikers met aanzien kunnen een sturende rol in online gesprekken op zich nemen. Andere online gebruikers vragen hen om advies vanwege hun (veronderstelde) ideologische kennis. Hun online aanzien en de hoeveelheid aanspraak die ze hebben, verschilt soms aanzienlijk van hun sociale positie in de fysieke wereld. Deze positieve online feedback en bijbehorende status kan een reden zijn om hun online activiteiten voort te zetten.

Netwerk- en groepsvorming
Minderjarige aanhangers van het jihadisme en rechts-terrorisme bouwen regelmatig online een netwerk van gelijkgestemde minder- en meerderjarigen op. Soms worden zij online benaderd door andere jihadisten of aanhangers van het rechts-terrorisme. In andere gevallen nemen ze juist zelf het initiatief tot contact. Mede omdat online eenvoudig contact kan worden gelegd, kan hun digitale terroristische netwerk in korte tijd sterk toenemen. Het aantal offline jihadistische of rechts-terroristische contacten van minderjarigen is meestal aanmerkelijk kleiner. Wanneer wél sprake is van offline contact, gaat het meestal – maar niet altijd – om contacten in de buurt van de minderjarige. Of om mensen die zich in dezelfde sociale kring bevinden. Bij minderjarigen is dit echter redelijk uitzonderlijk.

Aanslagdreiging: vaak grootspraak maar soms concreet
Het plannen of plegen van aanslagen op basis van hun ideologie is onderwerp van gesprek onder minderjarige aanhangers van het jihadisme en rechts-terrorisme, vooral in online privégesprekken. Dit is zorgelijk. Ook als uitspraken of plannen niet serieus bedoeld zijn. Bijvoorbeeld omdat ze voortkomen uit stoerdoenerij of een schreeuw om aandacht. Deze uitspraken kunnen anderen namelijk wel tot actie inspireren. Bovendien zijn er minderjarigen die wél de intentie hebben om daadwerkelijk tot actie over te gaan. Zo blijkt uit eerdere casussen dat minderjarige aanhangers van het jihadisme en rechts-terrorisme, ondanks hun jonge leeftijd, opvolging gaven aan hun aanslagplannen.

In Nederland zijn in 2023 en 2024 meerdere minderjarigen aangehouden vanwege een aanslagdreiging. Deze aanhoudingen volgden mede na ambtsberichten van de AIVD aan het Openbaar Ministerie. Ook in onder meer België[1] en Oostenrijk[2] werden minderjarigen aangehouden voor aanslagplanning en in Zwitserland[3] en Australië[4] werden minderjarigen aangehouden voor terroristisch geweld.

Uitreisdreiging minderjarige jihadisten
Minderjarige jihadisten spreken regelmatig over uitreizen naar een strijdgebied om zich aan te sluiten bij ISIS of een andere terroristische organisatie. Hoewel uitspraken ook hier lang niet altijd serieus bedoeld zijn, zoeken sommigen online naar informatie, advies en contacten die hen kunnen helpen. Ook is er soms offline contact met (meerderjarige) personen met eenzelfde doel. Een enkele minderjarige heeft daadwerkelijk actie ondernomen om uit te reizen.

De meeste minderjarigen zien een uitreis pas als een reële mogelijkheid als zij meerderjarig zijn. Bijvoorbeeld omdat zij te jong zijn om zonder toestemming van hun ouders te kunnen reizen, niet zelfstandig kunnen beschikken over reisdocumenten of vinden dat zij nog geen bijdrage aan de strijd kunnen leveren. In die gevallen kan een actie in eigen land als alternatief worden gezien. Sommige jihadisten adviseren minderjarigen dit alternatief en ook ISIS draagt deze boodschap uit.

1 'Belgische jongen van 14 opgepakt die aanslag op moskee wilde plegen', 23 januari 2025, https://nos.nl/artikel/2552985-belgische-jongen-van-14-opgepakt-die-aanslag-op-moskee-wilde-plegen.
2 'Verdachte bekent plan voor Swift-concert Wenen, wilde zichzelf opblazen', 8 augustus 2024, https://nos.nl/artikel/2532363-verdachte-bekent-plan-voor-swift-concert-wilde-zichzelf-opblazen.
3 'Orthodox Joodse man neergestoken in Zürich, honderden bij wake', 4 maart 2024, https://nos.nl/artikel/2511364-orthodox-joodse-man-neergestoken-in-zurich-honderden-bij-wake.
4 'Arrestaties om mesaanval op Australische bisschop', 24 apr l 2024, https://nos.nl/artikel/2517976-arrestaties-om-mesaanval-op-australische-bisschop.

3. Online radicalisering: een combinatie van factoren

De brede online beschikbaarheid en toegankelijkheid van extremistische en terroristische propaganda draagt zeer waarschijnlijk bij aan een blijvende jihadistische en rechts-terroristische dreiging. De virtuele wereld biedt anoniem en laagdrempelig toegang tot extremistische en terroristische content, vergemakkelijkt het in contact komen met gelijkgestemden en de vorming van vriendschappen en nieuwe netwerken. Daarnaast gebruiken jihadistische en rechts-terroristische groeperingen en hun aanhangers deze platformen om anderen te werven, aan te moedigen om over te gaan tot ideologisch gemotiveerde acties of hen daarbij te ondersteunen. Deze ontwikkelingen raken ook minderjarigen.

Hoewel niet elke minderjarige die met terroristische propaganda in aanraking komt de onderliggende ideologie overneemt en/of bereid is om tot ideologisch gemotiveerde acties over te gaan, zijn minderjarigen extra kwetsbaar voor invloeden van buitenaf. De AIVD constateert dat een deel van de minderjarigen waarschijnlijk verstrikt raakt in een jihadistische of rechts-terroristische ideologie door een combinatie van overmatige blootstelling aan terroristische propaganda, hun identiteitsontwikkeling en psychosociale problematiek.

3.1 Persoonlijke omstandigheden vragen om maatwerk

Met deze publicatie legt de AIVD uit hoe minderjarigen online eenvoudig in aanraking kunnen komen met extremistisch propagandamateriaal en een netwerk van terroristische contacten kunnen opbouwen. Dit kan leiden tot snelle radicalisering en een concrete terroristische dreiging.

Om de betrokkenheid van minderjarigen bij terrorisme tegen te gaan, is volgens de AIVD maatwerk nodig. Soms kan de terroristische dreiging van een minderjarige worden weggenomen met begeleiding, die helpt om los te komen van het jihadistisch of rechts-terroristisch gedachtegoed. In andere gevallen is deze benadering waarschijnlijk niet effectief genoeg. Dan is het betrekken van bijvoorbeeld de jeugdstrafrechtketen gewenst.

Het benodigde maatwerk omvat daarom (een combinatie van) hulpverlening, begeleiding en een strafrechtelijk kader. Nauwe samenwerking tussen het sociale domein, het zorgdomein en veiligheidsketenpartners waaronder de AIVD, kan in dit benodigde maatwerk voorzien.

Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst
Postbus 20010 | 2500 EA Den Haag
aivd.nl

April 2025

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Ons kenmerk
9daa15da-or1-1.13

Uw kenmerk

Bijlagen
1

Datum 3 april 2025
Betreft Een web van haat - De online grip van extremisme en terrorisme op minderjarigen

Hierbij bied ik uw Kamer, mede namens de minister van Justitie en Veiligheid, de publicatie 'Een web van haat – de online grip van extremisme en terrorisme op minderjarigen' aan. Deze publicatie van de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD) gaat in op het fenomeen minderjarige (12 tot en met 17 jaar) aanhangers van het jihadisme en rechts-terrorisme. Een zorgelijk fenomeen waarvoor ik graag de aandacht vraag.

Minderjarigen steeds vaker een terroristische dreiging
De AIVD ziet dat minderjarigen steeds vaker een terroristische dreiging kunnen vormen, met name vanuit het jihadisme en rechts-terrorisme. Het aantal minderjarige jihadisten neemt sinds 2023 toe en de AIVD constateert dat de Nederlandse rechts-terroristische beweging sinds 2020 voor een groot deel bestaat uit minderjarigen. De AIVD ziet momenteel tientallen minderjarigen die een dreiging vormen voor de nationale veiligheid. Deze toename is ook in het buitenland gaande. Zo zei de Britse veiligheidsdienst MI5 in oktober 2024 dat 13% van hun onderzoeken naar betrokkenheid bij terrorisme over minderjarigen gaan.[1] Daarnaast gaf de Belgische veiligheidsdienst VSSE (Veiligheid van de Staat) in hun *Intelligence Report 2024* aan dat een derde van de personen die gewelddadige acties plannen in de VSSE terrorismedossiers minderjarig zijn.[2]

Er kunnen verschillende soorten dreigingen tegen de nationale veiligheid uitgaan vanuit minderjarigen die terroristisch gedachtegoed aanhangen. Zo wordt terroristische gedachtegoed verder in stand gehouden en verspreid, waardoor anderen kunnen radicaliseren. Ook kan de online activiteit van minderjarigen leiden tot netwerk- en groepsvorming. In enkele gevallen kan het zelfs leiden tot een aanslagdreiging of activiteiten om uit te reizen naar een strijdgebied, bijvoorbeeld jihadisten die naar ISIS-gebied willen afreizen.

Niet zonder reden is gekozen voor de titel 'een web van haat'. Deze publicatie van de AIVD beschrijft onder meer de belangrijke rol van sociale media en gamingplatforms, zoals Discord, Instagram, Snapchat, Telegram, TikTok en Roblox bij radicalisering van minderjarigen. De AIVD constateert dat een deel van de minderjarigen waarschijnlijk verstrikt raakt in een jihadistische of rechts-terroristische ideologie door een combinatie van overmatige blootstelling aan

[1] https://www.mi5.gov.uk/director-general-ken-mccallum-gives-latest-threat-update
[2] www.vsse.be/nl/intelligence-report-2024

terroristische propaganda, hun identiteitsontwikkeling en psychosociale problematiek. Niet elke minderjarige die met dergelijke propaganda in aanraking komt zal de onderliggende ideologie overnemen of bereid zijn over te gaan tot zorgelijke acties, maar duidelijk is dat minderjarigen extra kwetsbaar zijn voor dergelijke invloeden.

Deze publicatie geeft inzicht in de dreiging die kan uitgaan van minderjarige aanhangers van terroristische gedachtegoed en via welke kanalen minderjarigen op sociale media en gamingplatforms hiermee in aanraking kunnen komen. Deze kennis is van waarde voor professionals in verschillende domeinen – van hulpverleners tot beleidsmakers – maar ook voor ouders en verzorgers. Door beter te begrijpen hoe deze beïnvloeding plaatsvindt, kunnen signalen beter worden herkend en effectievere maatregelen getroffen worden om deze minderjarigen - en de samenleving – weerbaarder te maken.

Het is voor de directe fysieke omgeving moeilijk zicht te houden op de online activiteiten en contacten van minderjarigen. Minderjarigen kunnen ook doelbewust hun activiteiten geheimhouden, bijvoorbeeld omdat ze ervan bewust zijn dat het verspreiden van extremistische propaganda strafbaar is. Ook blijft extremistisch en terroristische propaganda zich snel ontwikkelen en is het niet altijd direct te herkennen, waardoor de propaganda niet in alle gevallen als zodanig wordt opgemerkt door ouders, professionals en/of automatische detectiesoftware van sociale mediaplatformen.

Het ontsnappen aan dit web van haat wordt bemoeilijkt wanneer de fysieke wereld geen krachtige tegenhanger biedt voor de status die deze minderjarigen in de online wereld ervaren. De AIVD ziet bijvoorbeeld dat het online aanzien van minderjarigen en de hoeveelheid aanspraak die ze hebben, soms aanzienlijk kan verschillen van hun sociale positie in de fysieke wereld. Dit kan ertoe bijdragen dat deze minderjarigen hun online activiteiten voortzetten, zelfs na (strafrechtelijke) interventie.

Maatwerk
Om de betrokkenheid van minderjarigen bij terrorisme tegen te gaan, is volgens de AIVD maatwerk nodig. Ieder individueel geval is immers anders. In sommige gevallen kan de dreiging weggenomen worden met de juiste pedagogische begeleiding of psychosociale hulpverlening. In andere gevallen kan de jeugdstrafrechtketen een effectievere maatregel zijn om de terroristische dreiging vanuit een minderjarige duurzaam te mitigeren. Passende maatwerk zou kunnen bestaan uit (een combinatie van) hulpverlening, begeleiding en een strafrechtelijk kader. Nauwe samenwerking tussen het sociale domein, zorgdomein en veiligheidspartners (waaronder de AIVD), kan in dit benodigde maatwerk voorzien. Omdat de minderjarigen waar deze publicatie over rapporteert veelal ook online radicaliseren, zou dit maatwerk zich niet moeten beperken tot de regionale grenzen waar langs de persoonsgerichte aanpak is georganiseerd. Deze problematiek vraagt een persoonsgerichte aanpak die ook regio-overstijgend kan meebewegen.

(Preventieve) aanpak van de dreiging
De Rijksoverheid zet middels een divers pakket aan beleid en interventies direct en indirect in op de (preventieve) aanpak van radicalisering onder minderjarigen en minderjarigen waarvan een extremistische ofwel terroristische dreiging uitgaat. De (preventieve) aanpak vindt o.a. op een landelijk en lokaal niveau plaats, in gezamenlijkheid met een groot aantal partners uit het veiligheid-, sociaal- zorg-

en onderwijsdomein. Ook is er een brede verantwoordelijkheid bij diverse betrokkenen om jongeren wegwijs te maken in de digitale wereld. Ouders, scholen, jeugdprofessionals en organisaties in het maatschappelijk middenveld hebben allemaal een rol in het voorkomen dat minderjarigen (online) radicaliseren.

Op dit moment wordt door de NCTV met alle betrokken partners bekeken of de contraterrorisme-aanpak voldoende aansluit bij de dreiging die staat beschreven in bijbehorende publicatie ten aanzien van jongeren. Waar nodig zullen maatregelen worden getroffen. Over eventuele aanbevelingen en/of maatregelen binnen de contraterrorisme-aanpak, en in het bijzonder op het online domein, wordt uw Kamer voor het zomerreces door de minister van Justitie en Veiligheid geïnformeerd.

Naast deze evaluatie van de aanpak door de NCTV, zet het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) in op het voorkomen dat minderjarigen online radicaliseren door de versterking van de digitale weerbaarheid onder jongeren. Momenteel loopt er een pilot waarin samen met jongeren op lokaal niveau interventies worden ontwikkeld ter preventie van discriminerende, haatdragende en extremistische uitingen online. Tevens zet SZW in op het versterken van kennis over online radicalisering en het bieden van handelingsperspectief aan (jeugd)professionals en gemeenten, die een belangrijke rol spelen in de aanpak van radicalisering.

SZW zal de aankomende periode middels de Actieagenda Integratie en Open en Vrije Samenleving inzetten op het versterken van de digitale weerbaarheid. SZW zal zich hierbij richten op het vergroten van het bewustzijn en het handelingsperspectief in de (sociale) omgeving van jongeren en het versterken van de samenwerking tussen het sociale en veiligheidsdomein.

Zoals beschreven in de Extremismestrategie 2024-2029 is ook onderwijs essentieel in het bevorderen van de veerkrachtige open samenleving. De wettelijke burgerschapsopdracht vraagt van scholen dat ze actief burgerschap en sociale cohesie bevorderen. Alle leerlingen in het funderend onderwijs leren over de basiswaarden van de democratische rechtsstaat, zoals vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit. Daarnaast wordt verwacht dat scholen hun leerlingen leren hoe zij zich verhouden tot mensen met andere opvattingen en hoe op een respectvolle manier kan worden omgegaan met verschillen tussen mensen.[3]

Ook de minister van Justitie en Veiligheid deelt de in deze publicatie beschreven zorgen omtrent het online domein. Daarom wordt in de Versterkte Aanpak Online inzake extremistische en terroristische content in het bijzonder aandacht besteed aan jongeren. Mede gelet op alle ontwikkelingen wordt de komende tijd bekeken of aanvullende maatregelen nodig zijn.

De aanpak gericht op het tegengaan van radicalisering, extremisme en terrorisme is ideologie-onafhankelijk en is geschikt voor zowel jongeren als volwassenen. Voor mensen die, ondanks de preventieve inzet, radicaliseren richting gewelddadig of strafbaar gedrag hebben we in Nederland een robuuste (lokale) aanpak voor het tegengaan van radicalisering, extremisme en terrorisme. Als er online of in de fysieke wereld signalen zijn van radicalisering, extremisme of zelfs mogelijke

---

[3] Kamerstukken II 2023–2024, 30 821, nr. 218, bijlage 1144548.

terroristische activiteiten kunnen (ook minderjarigen) personen worden opgenomen in de persoonsgerichte aanpak radicalisering (PGA-R).
De persoonsgerichte aanpak is een combinatie van bestuursrechtelijke, strafrechtelijke, zorg- en overige interventies. Om partners uit de verschillende domeinen te ondersteunen, heeft de NCTV onlangs een uitgebreide omschrijving van de lokale aanpak radicalisering, extremisme en terrorisme geschreven.

Tot slot

Als minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties zet ik mij continu in voor het waarborgen van de democratische rechtsorde. De AIVD draagt hieraan bij door middel van deze publicatie, en maakt duidelijk dat de inzet van preventie en strafrecht belangrijk blijft om op een duurzame manier de democratische rechtsorde te beschermen. Zodoende zal de AIVD, zoals beschreven in de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2017, onderzoek blijven doen naar personen en organisaties die dreigingen vormen voor de nationale veiligheid.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

J.J.M. Uitermark

Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Aan:
MinBZK

Via:
SG BZK

Van:
PDGAIVD

TER BESLUITVORMING

Nota actief openbaar
Ja

Datum
27 maart 2025

Ons kenmerk
9dd0ca07-or1-1.3

Opgesteld door
AIVD/CS

Samengewerkt met

Bijlagen
2

nota

Beslisnota bij aanbiedingsbrief 'web van haat'

Aanleiding

Op 3 april a.s. wordt de AIVD open publicatie ‘Een web van haat – De online grip van extremisme en terrorisme op minderjarigen’ (bijlage 2) gepubliceerd. In deze nota wordt uw akkoord gevraagd op het versturen van deze open publicatie aan de Tweede Kamer met bijbehorende aanbiedingsbrief (bijlage 1).

Geadviseerd besluit

U wordt geadviseerd om akkoord te gaan met het versturen van de open publicatie, inclusief aanbiedingsbrief. Na uw akkoord zullen bijlagen 1 en 2 op 3 april aan de Tweede Kamer worden verstuurd.

Indien u niet akkoord bent, ontvangen wij graag uw opmerkingen zodat een aangepaste versie aan de Tweede Kamer verstuurd kan worden.

Kern

- De aanbiedingsbrief beschrijft de dreiging die de AIVD signaleert rondom minderjarigen die het jihadistisch ofwel het rechts-terroristisch gedachtegoed aanhangen, met een specifieke focus op de online dimensie. Daarna wordt aandacht gevraagd voor meer (regio-overstijgende) maatwerk en tenslotte ingegaan op de aanpak.
- Het doel van deze aanbiedingsbrief is hoofdzakelijk het schetsen van de dreiging vanuit minderjarigen waar een jihadistisch ofwel rechts-terroristisch dreiging vanuit gaan, om daarmee ook verschillende partijen in de samenleving in staat te stellen tot handelen.
- De aanpak van deze problematiek ligt bij verschillende departementen belegd. Zodoende is gekozen om in deze aanbiedingsbrief in hoofdlijnen op de aanpak in te gaan.
- De brief is afgestemd met SZW, NCTV, BZK, OCW en VWS.

Toelichting

- Het ministerie van SZW en OCW hebben de aanbiedingsbrief ook voorgelegd bij hun relevante bewindspersonen (Stas Participatie en Integratie, Stas Funderend Onderwijs en Emancipatie) i.v.m. het deel over de aanpak. De NCTV stuurt de brief ter info aan MinJ&V.
- Er wordt vanuit de AIVD op verschillende wijzen aandacht besteed aan de publicatie van dit stuk.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden
N.v.t.